

содержание которого должны быть предусмотрены возможности для формирования общечеловеческих и национальных культурных ценностей.

Анкетирование учителей показало, что все испытуемые положительно относятся к возрождению народного творчества, а наиболее приемлемой формой возрождения большинство считает организацию внеклассной работы по декоративно-прикладному творчеству.

Проведенное анкетирование учащихся и учителей трудового обучения подтвердило существование интереса к проблеме возрождения народного декоративно-прикладного творчества. Уместно подчеркнуть, что наибольший интерес школьники проявили к технике ручного ткачества.

Исходя из вышесказанного учителям трудового обучения можно предложить методические рекомендации по организации процесса обучения школьников технологии ткачества:

- в процессе обучения технологии ткачества целесообразно первоначально самостоятельно изучить технику и приемы выполнения ручного ткачества;

- ознакомление учащихся с техникой выполнения мини-гобелена следует начинать с изучения основных понятий (история развития данной техники, инструменты, материалы, приемы выполнения). Для реализации данной цели следует применять такие средства обучения как показ репродукций, мультимедийных презентаций, видеофильмов, образцов готовых изделий;

- в процессе овладения учащимися основными приемами ткачества целесообразно использовать инструкционные и инструкционно-технологические карты, в которых отражена техника и последовательность выполнения гобелена. Одним из важных средств обучения на данном этапе является демонстрация приемов и способов технологии ручного ткачества;

- для закрепления изученного материала учащимся можно предложить самостоятельное выполнение мини-гобелена;

- для развития творческих способностей учащихся оказывать помощь учащимся в разработке творческих проектов;

- применять в освоении технологии гобелена таких средств обучения как: демонстрация видеофильма и презентаций, а также использование репродукций гобеленов.

Таким образом, изучив особенности обучения школьников технологии ткачества можно сделать вывод, что освоение учащимися данной технологии необходимо проводить в сочетании теоретического материала, наглядности и демонстрации способов и приемов выполнения ручного ткачества, что способствует лучшему усвоению материала учащимися.

Список использованных источников:

1. Андреев В.И. Педагогика : учебный курс для творческого саморазвития / В.И. Андреев. – 2-е изд. – Казань : Центр инновационных технологий, 2000. – 567 с.
2. Коджаспирова Г.М. Технические средства обучения и методика их использования : учеб. пособие для студ. высш. пед. учеб. заведений / Г.М. Коджаспирова, К.В. Петров. – М. : Академия, 2000. – 256 с.
3. Кузнецов К.Н. Настольная книга преподавателя / К.Н. Кузнецов. – Минск : Современное слово, 2005. – 544 с.
4. Курилович А.Н. Белорусское народное ткачество / А.Н. Курилович. – Минск : Наука и техника, 1981. – 118 с.
5. Полат Е.С. Новые педагогические и информационные технологии в системе образования / Е.С. Полат, М.Ю. Бухаркина, М.В. Моисеева. – М. : Академия, 2002. – 272 с.
6. Хромова С.А. Гобелены / С.А. Хромова. – М. : Профиздат, 2008. – 231 с.

ПРОБЛЕМА ВИКОРИСТАННЯ МУЗИКИ НА УРОКАХ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ У ШКОЛІ І СТУПЕНЯ

Ю.Руденко, здобувач ступеня вищої освіти «магістр»

Науковий керівник: Л.В.Любчак, кандидат педагогічних наук, доцент

Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського (Україна)

PROBLEM OF USING MUSIC AT THE PHYSICAL TRAINING LESSONS AT PRIMARY SCHOOL

Y.Rudenko, master's student

Vinnitsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University (Ukraine)

Анотація. У статті обґрунтовано вплив музики на духовно-фізичний розвиток молодших школярів. Розглядаються прийоми застосування музики в процесі занять з фізичної культури. Показано специфіку підбору музики з урахуванням характеру фізичних вправ та змісту рухливих ігор. Сформульовано методичні рекомендації щодо застосування музики в процесі занять з фізичної культури в умовах школи I ступеня.

Ключові слова: естетичне виховання, фізична культура, молодший шкільний вік, музика, фізичні вправи.

Abstract. The article substantiates the influence of music on the spiritual and physical development of pupils of junior school age. We consider: methods for using music in the process of physical training lessons; the specifics of the selection of music taking into account the nature of physical exercises and the content of mobile games. Guidelines for the using music at the physical training lessons for primary school are formulated.

Key words: aesthetic education, physical training, junior school age, music, physical exercises.

У пошуках оптимальних шляхів та інформаційних засобів формування особистості важливого значення набуває музичне мистецтво, як джерело та найвпливовіший фактор формування духовності людини, інструмент не лише пізнання навколишнього світу, але й внутрішнього емоційно-почуттєвого стану особистості та її вдосконалення. З огляду на це, розширення можливостей застосування музичного мистецтва у навчально-виховному процесі школи є своєчасним і перспективним.

Виховання музикою учнів молодшого шкільного віку є найточнішим, найдоцільнішим спрямуванням на розвиток духовного світу кожної дитини і пов'язується з їхнім загальним розвитком та здійснюється у контексті загальної проблеми становлення цілісної особистості. Музичний супровід різних видів діяльності учнів широко застосовується в навчальному процесі для профілактики розумового стомлення, для тонізуючого та релаксаційного впливу на заняттях та на перервах.

Використання музики з метою оздоровлення відоме з давніх часів, де Гіппократ, Аристотель, Авіценна, Піфагор, Платон за її допомогою досягали найкращого лікувального ефекту. Вплив музичних ритмів розглядали в психофізіології як на початку, так і наприкінці ХХ століття: Бехтерев В.М. (1926), Теплов Б.М. (1947), Захарова Н.Н. (1982), Пірсон Р.М. (1990), доводячи сприятливий вплив на серцево-судинну, дихальну і нервову системи. Музикотерапевтичні прийоми вдало використовують у сучасній психоневрологічній психології для профілактики несприятливих функціональних станів.

Музика сприймається не лише слухом, а майже усіма аналізаторами та системами тіла. Вона здійснює вплив на біологічно активні точки й меридіани, досягає кожної клітини усіх органів, впливає на життєдіяльність організму, на перебудову хімічних реакцій, змінює характеристики як фізіологічних, так і психічних станів особистості. Таким чином, музика – невичерпне джерело формування й розвитку фізичного та психічного здоров'я.

Основними функціями музики, відповідно до класифікації Т. Ротерс, є ритмічна, навчально-пізнавальна, емоційна та фонова. Вони спрямовані на організацію ритміки й синхронності рухів, стимуляцію емоційного підйому, підвищення інтересу до занять, створення позитивного емоційного фону уроку, підвищення працездатності учнів [7, 6].

Мета вчителів – виховувати засобами мистецтва любов до прекрасного, впливати на почуття і мислення дитини, її характер і волю, сприяти свідомому сприйняттю дійсності.

Заняття музикою, а поряд з цим і ритмікою дозволяють здійснювати всебічний вплив на розвиток дітей: естетичний, моральний, розумовий, фізичний.

Значні можливості у широкому використанні музики мають уроки фізичної культури у всіх класах основної школи. У своїх дослідженнях Г.В. Безверхня зазначає, що музика, при правильному її використанні, може підвищувати інтерес учнів до цих навчальних занять, а також допомогти їм у кращому опануванні різноманітних фізичних вправ, які заплановані вчителем на даному уроці.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких піднімаються окремі аспекти даної проблеми наводить нас на думку, що музично-ритмічна діяльність подобається школярам своєю емоційністю, можливістю творчого мислення. У процесі музично-ритмічної діяльності проходить найбільш ефективно взаємозв'язок фізичного виховання з естетичним [9]. Але деякі дослідники вважають, що безконтрольне використання музичного супроводу може викликати негативний вплив, викликаючи підвищену збудливість, агресивність, особливо рок-музика [10]. Хоча в інших наукових джерелах зазначається, що при правильному дотримуванні гучності та тривалості звучання можна досягти піднесеного емоційного стану [4].

Концепція поєднання музики і рухів була обґрунтована Е. Жаком-Далькрозем, якого можна вважати засновником ритмічної гімнастики. Він вважав, що інтеграція рухів і музики є цікавою формою для дітей, яка дає можливість реалізувати природну потребу учнів цього вікового періоду в руховій діяльності. Вона приносить дітям радість, сприяє активному відпочинку і водночас є важливим чинником розвитку їх здібностей та стійкого інтересу до музики, ефективно впливає на формування психомоторики, позитивних моральних якостей та естетики рухів. «Мій метод ритмічної гімнастики, писав Е. Жак-Далькроз, призводить до того, що рух стає мистецтвом. Ритмічна гімнастика має на меті удосконалення сили, гнучкості, рухливості м'язів в часі і просторі» [6, 84].

Е. Жак-Далькроз підкреслював, що музика і рухи мають значну цінність у навчально-виховному процесі особливо у дітей дошкільного віку та молодших школярів, вони допомагають у реалізації наступних завдань:

- навчальних (рухова імпровізація формує фантазію, активність, самостійність, вміння обирати правильне рішення, творче ставлення до рухової діяльності, музичну та емоційну вразливість);
- пізнавальних (слухання музики, розвиває пам'ять, увагу, спостережливість та підготовляє дитину до абстрактного мислення);
- розвивальних (рухи під музику розвивають м'язи, покращують поставу тіла, зміцнюють серцево-судинну систему, формують стійкість до стресів);
- виховних (виконання рухів у групі виховує дисциплінованість, колективізм, самоконтроль, наполегливість у подоланні труднощів, пов'язаних із виконанням складних для дітей рухів та ін.) [5, 6].

На думку Е. Жака-Далькроза, всі ритмічні елементи музики спочатку були запозичені з ритмів тіла людини. Тому він вважав, що тіло є своєрідним музичним інструментом, а рух є способом виконання цієї музики. Рух дає можливість своєрідного переживання музики і є зовнішнім виразом тих переживань. Погляди Е. Жака-Далькроза на взаємозв'язок музики з рухом стосуються кожного виду фізичних вправ і кожного музичного стилю. Він використовував природні музично-рухові залежності таким чином, що вони стали підставою створення ним новаторської системи музично-ритмічного виховання підростаючих поколінь [1].

Новаторська система музично-рухового виховання, яка була розроблена німецьким музикантом та педагогом Карлом Орфом у 30-х роках ХХ століття, отримала значну популярність у більшості країн Західної Європи. Характерною рисою методичної системи К. Орфа є обмеження тих рухів, які діти виконують лише за інструкцією або командою педагога. На його думку, перевагу повинні мати творчі рухи, які дитина виконує за власним бажанням та відповідно до власної рухової підготовленості.

У своїй концепції застосування ритмічної гімнастики, яка апробована багаторічною педагогічною практикою, А. і М. Кнесси пропонують звільнити гімнастику в школі від певного схематизму й традиційних форм її проведення, що обмежують дітей під час уроку в довільних рухах, свободі та творчості в їх виконанні, виявленні своїх емоційних почуттів у фізичних вправах, що виконуються під музику, й т. ін. Тому запропоновано назви різних варіантів гімнастики: ритмічна гімнастика, творча, природна, танцювальна та ін.

Методика А. і М. Кнессів ґрунтується на трьох основних елементах: рухові-ритмічній музиці. Головне місце серед них відводиться ритму, який є, на їхню думку, основою для правильного виконання всіх фаз руху в часі й визначеному темпі. Автори також підкреслюють, що у вищезазначеній тріаді музика є певним фоном, який сприяє підвищенню інтересу до запропонованих учням рухів. Ця позиція А. і М. Кнессів відрізняє їхню методику від концепції К. Орфа, який відводив ритмічній гімнастиці провідне місце музиці [2, 48].

Саме К. Орф сконцентрував свою увагу на початковому етапі навчання, який має назву «примітивного навчання», коли дитина ще мало зацікавлена своїми результатами (в сантиметрах, секундах тощо) при виконанні фізичних вправ. Тому головний акцент на цьому етапі робиться на якість виконання руху, а це повинно бути пов'язано з його координацією, пластичністю, ритмічністю, естетичністю, а не з параметрами, які відображають його кількісні результати. Звідси змагання між дітьми, як невід'ємна частина їх фізичного виховання, мають дещо інший характер, ніж під час традиційних спортивних змагань. Вони спрямовані, перш за все, на якість виконання рухів.

О.Я. Ростовський пропонує такі форми роботи у процесі проведення уроку фізичної культури з використанням експресивної гімнастики:

- замість традиційних загальнорозвивальних вправ у підготовчій частині уроку;
- у вигляді коротких фрагментів в основній частині уроку;
- вправи та рухливі ігри під музику у різних частинах уроку [8].

Правильно підібрана музика у поєднанні з виконанням рухів позитивно впливає на всебічний розвиток дитини як фізичний, так і психічний. Вона стимулює зацікавлення фізичними вправами, мобілізує учнів до прикладання своїх зусиль залежно від її характеру. Музика стимулює у дитини спонтанну рухову інтерпретацію, а також дає можливість краще пристосуватися до співпраці з партнерами.

Досліджено, що у дітей молодшого шкільного віку підвищується рухова активність завдяки характерній музиці. Вправи з музичним супроводом сприяють формуванню постави, координації та узгодженості рухів. Музика надає рухам особливої виразності, чіткості, ритмічності.

Аналіз наукової літератури з означеної проблеми засвідчує, що шляхи застосування музики досить різні. Для того, щоб навчити молодших школярів виконувати вправи правильно та виразно, слід постійно привертати увагу дітей до музики, наголошувати на характері музичного образу і найбільш яскравих засобах музичної виразності, котрі повинні відтворюватися у рухах. Так, наприклад, можна запропонувати прослухати музичну п'єсу, яка розкриває образ ведмедя: «Послухайте, діти, як ходить клишоногий ведмідь. Музика повільна, звучить у низькому регістрі. Це так іде, перевалюючись, ведмідь і реве низьким голосом» (під цю музику дітям пропонується хода на зовнішній частині ступні). Або: звучить музика весела, швидка, у високому регістрі. «Це горобчики весело стрибають, дзьобають зернятка, швидко перелітають з місця на місце». Такі чіткі пояснення керівником активізують сприйняття музики дітьми, а єдність музики, слова і дій формує навичку рухатися відповідно до характеру музики. Все це робить вправи більш ефективними, що сприяє фізичному розвитку та зміцненню здоров'я молодших школярів [3, 6].

Таким чином, проблема взаємозв'язку музики й рухів розкривається у музично-ритмічному навчанні школярів і не обмежується лише узгодженістю їхнього спільного характеру. Розвиток музичного образу, порівняння контрастних і схожих музичних побудов, ладова забарвленість, особливості ритмічного малюнка, динаміки, темпу – все це може відобразитися і у рухах. Рухи допомагають повніше сприймати музичний твір, який у свою

чергу, надає рухові особливої виразності. У цій взаємодії музика відіграє провідну роль, а рухи стають своєрідним засобом вираження художніх образів у музично-ритмічному навчанні.

Для узгодження рухів та музики поряд з ритмом і темпом необхідно враховувати характер музичного твору. Мелодія і гармонія (поєднання звуків) мають значний вплив на розвиток почуття учнів красиво і естетично поєднувати рух і музику. Музичні твори мають різну будову і це необхідно враховувати при їх підборі для виконання різноманітних фізичних вправ.

Музику можна застосовувати в різних частинах уроку фізкультури. У підготовчій його частині підбирається музика, яка органічно відповідає ритмічним особливостям виконуваних учнями вправ (народні або естрадно-танцювальні мелодії). Гармонія між музикою і виконуваною руховою дією дає учням естетичне задоволення, підвищує мотивацію та бажання до запропонованих їм загальнорозвивальних вправ.

Виконуючи вправи, учні вчаться відчувати ритм, такт, висоту звуку та форму музичного твору. Проведення вправ під музику звільняє вчителя від підрахунку, дає йому можливість уважно спостерігати за учнями, вчити їх правильного дихання, робити зауваження щодо якості виконання вправ.

Найбільш доцільно застосовувати музику на уроках, де учні виконують тривалий час нескладні за структурою та одноманітні рухи циклічного характеру: біг на середні дистанції, тривала ходьба, плавання та ін. Тому основне завдання музики – затримати процес стомлення від монотонної праці, зробити її емоційне приємною та активізувати рухову діяльність учнів. Музика підбирається у залежності від заданого темпу праці учнів та ритмічної характеристики виконуваних вправ [7, 6].

Використання музики під час проведення рухливих ігор на уроках фізкультури та в позаурочний час є одним з активних засобів спілкування дітей з музикою. Рухлива гра, яка проводиться з музичним супроводом, викликає у дітей більшу зацікавленість і проходить значно жвавіше. Музика піднімає настрій учнів, вимагає їх рухатися енергійніше, красиво, відповідно до характеру і форми музичного твору. При цьому одночасно вирішуються завдання фізичного і музичного виховання школярів.

Кожний рух у грі має своєрідний характер, тому важливо знайти для нього відповідний музичний супровід. У рухливих іграх основна роль відводиться руховим завданням і музика повинна сприяти їх виконанню. В іграх, змістом яких є основні рухи, що виконуються в індивідуальному темпі (стрибки з розбігу, лазіння по гімнастичні стінці, метання предметів в ціль та на дальність), а також в іграх естафетного характеру – музика зайва. При виконанні фізичних вправ з музичним супроводом не можна довільно змінювати темп музики, підстроювати його під рухи дітей, доповнювати акорди, робити купюри. Це порушує характер музики, негативно впливає на її правильне сприйняття учнями.

У заключній частині уроку, відповідно до методичних вимог, вчитель забезпечує зниження фізичного та психічного навантаження учнів, а також створює сприятливі умови для успішного протікання відповідних фізіологічних процесів в їхньому організмі. Для цього застосовується ходьба та біг у повільному темпі, танцювальні рухи, вправи на розслаблення, які пов'язані з глибоким вдихом та повним видихом. Ефективність впливу на організм цих вправ посилюється застосуванням функціональної музики, яка характеризується повільним темпом, спокійним ритмічним малюнком, відсутністю перепадів гучності звуків. Це можуть бути пісні, інструментальні утвори, мелодії повільних вальсів. Тривалість звучання цієї музики обмежується 3-5 хвилинами [3, 6].

В практиці деяких шкіл на цьому етапі уроку використовуються звукозаписи природи: лісні шуми, голоси птахів та тварин. Для їх прослуховування учні сідають або лягають на підлогу (гімнастичні лави), заплющують очі і уявляють собі, що вони знаходяться на лоні природи. Така форма релаксації проводиться епізодично (щоб не втратити ефект новизни) і застосовується в спортивному залі.

Отже, систематичне застосування музики на уроках фізичної культури, а також під час проведення рухливих ігор (особливо сюжетного характеру), сприяє піднесенню емоційного стану, більш якісному виконанню учнями фізичних вправ, допомагає підвищити їх рухову активність, позитивно впливає на розвиток почуття красивого і естетичного, сприяє інтеграції різноманітних рухів і музики.

Список використаних джерел:

1. Вашкевич Н.Л. Эмиль Жак-Далькроз и его метод (система) музыкального воспитания. Ритмическая гимнастика Эмиля Жак-Далькроза / Н.Л.Вашкевич. – Тверь, 2010. – 32 с. – (Методическое пособие для преподавателей ритмики, сольфеджио, а также для всех, кто интересуется системами музыкального воспитания XX века.).
2. Вільчковська А. Ритмічна гімнастика під музику Альфреда й Марії Кнессів / Анастасія Вільчковська // Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві : збірник наукових праць. – 2015. – С. 47-51.
3. Гребенюк М. Використання музики в заключній частині уроку фізкультури / М. Гребенюк // Здоров'я та фізична культура. – 2005. – № 10. – С. 5-6.
4. Євстігнєєва Н.І. Музыка як засіб саморегуляції / Н.І.Євстігнєєва // Постметодика. – 2007. – № 2 (73). – С. 37-40.
5. Жак-Далькроз Э. Ритм / Эмиль Жак-Далькроз, 2010. – 248 с.
6. Коджаспиров Ю.Г. Функциональная музыка в подготовке спортсменов / Ю.Г. Коджаспиров. – М. : Физкультура и спорт, 1987. – 222 с.
7. Печерська Е.П. Уроки музики у початкових класах: навчальний посібник / Е.П.Печерська. – К. : Либідь, 2001. – 272 с.
8. Ростовський О.Я. Методика викладання музики в початковій школі : навч.-метод. посібник. – Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2001. – 216 с.
9. Ротерс Т.Т. Музично-ритмічний розвиток школярів у взаємодії фізичного і естетичного виховання «Теорія та методика фізичного виховання» / Т.Т. Ротерс. – 2006. – №3. – С. 12.
10. Цветков В.Н. Музыка как фактор повышения эффективности занятий спортом / В.Н. Цветков, В.И. Шапошникова // Физическая культура: воспитание, образование, тренировка. – 2004. – № 5. – С. 62-63.

АНАЛІЗ ТВОРЧОГО ДОСВІДУ ВПРОВАДЖЕННЯ ЕЛЕМЕНТІВ ТЕХНОЛОГІЙ РОЗВИТКУ ТВОРЧОГО МИСЛЕННЯ ВЧИТЕЛЯМИ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

Л.Савінська, здобувач ступеня вищої освіти «магістр»

Науковий керівник: І.М.Лапишина, кандидат педагогічних наук, доцент

Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського (Україна)

ANALYSIS OF THE CREATIVE EXPERIENCE OF CREATIVE THINKING DEVELOPMENT TECHNOLOGIES ELEMENTS IMPLEMENTATION BY PRIMARY SCHOOL TEACHERS

L.Savinska, master's student

Vinnitsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University (Ukraine)

***Анотація.** Досліджено творчий досвід впровадження елементів технологій розвитку творчого мислення у молодших школярів. Подано коментар до реалізації творчих вправ на уроках української мови та в позаурочній роботі.*

***Ключові слова:** творче мислення, вчитель початкової школи, освітні технології, творчі вправи мовного змісту.*

***Abstract.** The creative experience of creative thinking development technologies elements implementation has been investigated. The commentary on the creative exercises realization in the Ukrainian language lessons as well as in extra-curricular work has been presented.*

***Keywords:** creative thinking, primary school teacher, educational technologies, linguistic content creative exercises.*

В умовах сучасних змін у соціальному, економічному та політичному житті України постала проблема радикальної перебудови у сфері освіти та виховання, мета якої –